

**Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi**  
**İlâhiyat Fakültesi Dergisi**  
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam  
Review of The Faculty of Theology  
**ISSN-1304-4524 e-ISSN-2651-2637**

**Türk Kültüründe Hadis**

**Yazar:** Nuri TUĞLU

(İstanbul: Rağbet Yayınları, 2014)

**Değerlendiren / Reviewed by**

**Fatih Furkan ÖZDOĞAN**

KSÜ İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri  
Yüksek Lisans Öğrencisi. Kahramanmaraş/TÜRKİYE

[f.furkan\\_ozdogan@hotmail.com](mailto:f.furkan_ozdogan@hotmail.com)

<https://orcid.org/0000-0002-5604-215X>

**Makale Türü/ Article Types:** Kitap Değerlendirmesi /Book Reviews

**Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt:** 07/02/2019

**Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance:** 28/06/2019

**Makale Yayın Tarihi:** 30/06/2018

**Yayın Sezonu/Pub Date Season:** Haziran / June

**Yıl/Year: 17 Sayı/Issue: 33 Sayfa /Page: 413-419**

**Atıf/Citation:** Özdoğan, Fatih Furkan. " Türk Kültüründe Hadis  
Yazar: Nuri TUĞLU (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2014)". *KSÜ İlahiyat  
Fakültesi Dergisi* 33 (Haziran 2019): 413-419.

### **Kitap Tanıtımı**

#### **Türk Kültüründe Hadis**

Türk milleti kutsal değerlerini canından öte benimsemiş, inançlarına aşkla bağlanmış ve bağlı oldukları dinlerinin her alanında el üstünde tutmuş bir millettir. Müslüman Türk toplumları, dünya ve ahiret mutluluğuna ulaşmaları için kendilerine dinlerini öğreten Peygamberlerine karşı duydukları derin sevgi ve muhabbetten dolayı, O'nun sözlerini ve sünnetini teşkil eden Hadis-i Şeriflerle hayatlarının her alanında yoğun bir şekilde ilgilenmişlerdir. Sevgili Peygamberimiz (sav)'in bir emaneti olarak telakki ettikleri hadisleri, kültürel yaşamlarının merkezine konumlandırmışlardır.

Hadislerin Türk kültürü üzerindeki etkileri ilim adamları tarafından yıllar boyunca araştırılmış ve muhtelif eserler meydana getirilmiştir. Tanıtmaya değer bulduğumuz kitabın yazarı Nuri TUĞLU'nun, "*hadis ve sünnetle ilgilenmeye başladığım ilk yıllardan beri araştırılması ve üzerinde konuşulması gerektiğini düşündüğüm konulardan biri*" (s. 9) dediği çalışması da konuyla alakalı bir emek ürünü olup, "Türk Kültüründe Hadis" adıyla yayınlanmıştır.

Elimizdeki kitap, hadislerin buldukları eserlerden çıkarılıp toplum hayatındaki yansımalarını tespit ederek, hadis ve sünnetin bir kültür ve medeniyet inşa edilmesine nasıl kaynaklık ettiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Tuğlu, kitabın yazılış amacını önsöz kısmında şu cümlelerle ifade etmektedir:

*"Bu çalışmada Türk milletinin duygu ve tasavvur dünyasından fıskıran Peygamber (sav) sevgisinin, Peygamber'e ait ne var ne yoksa kültüre nakşedilişinin örnekleri verilerek, sosyal hayattan sanat ve mimarîye, resimden minyatüre, musikiden edebiyata, atasözlerinden deyimlere varıncaya kadar nakış nakış, ilmek ilmek bezemelerin nasıl ve ne şekilde tezahür ettiği üzerinde durulacaktır. Kısaca aşka dönüşen Peygamber sevgisinin madde ile özdeşleştirilerek, bir medeniyet ve kültür unsuru haline nasıl getirildiği dikkatlere sunulacaktır.*

*Hz. Peygamber'e olan muhabbet, bağlılık ve saygı, toplumun bütün kesimlerinde gerek birey gerekse kurumsal anlamda olsun, yaptıkları işlerde O'ndan bir işaret, bir parça, O'nunla ilgili bir imtisal bulundurma arzusu neticesinde Peygamber'e (sav) ait mirasın, kültür parçalarında yaşamasını doğurmuştur. Bu çalışmada özellikle Hz. Peygamber'in hadis ve sünnetinin kültür hayatımızdaki tezahürlerinin örnekleri üzerinden, bu alanda yapılacak çalışmalara yol açmak, aynı zamanda hadis ve sünnetle oluşturulmuş bir medeniyetin izlerini sürerek ilim dünyamıza ve toplumun farklı katmanlarına bunları sunmak arzusunundayız.” (s. 11-12).*

Kitabın yazılma amacını bu cümlelerle ifade eden yazar, Türk milletinin tarihine ve İslâmiyet'le olan bağına da değinmiş, İslâm'la tanıştıktan sonra dinlerine olan sevgi ve bağlılıklarından, inançları uğruna verdikleri mücadelelerden, Müslüman Türk tarihinin başlangıcından itibaren İslam'ın bayraktarlığını yaptıklarından ve yapmaya devam ettiklerinden bahsetmiştir. Daha sonra; “*Türkler, Müslümanlar adına bunları yapmakla kalmamış, önce kalplerini iman ile doldurmuş ve İslam mayası ile milli hamurunu yoğurmuş, zihinlerdeki inancı İslâm kalıbına dökerek şekillendirmiş ve insanlık tarihinde bir kültür ve medeniyet inşa etmiştir. Türkler tarafından inşa edilen bu kültürün tetikleyici ve biçimlendirici unsurları, büyük ölçüde inançlarını oluşturan Kur'ân ve hayatlarına düsturlar sunan Hz. Peygamber Aleyhisselâm'ın hadisleri olmuştur. Bunun neticesi olarak, Hz. Peygamber'in Türk inanç ve kültür hayatında çok müstesna bir yeri hep olagelmıştır. Görsel motifler bir yana folklorik pek çok olguyu, Hz. Peygamber'e ait mirasın iz ve işaretleriyle bezemeye çalışmıştır.” (s. 9-10) diyerek, Türk milletinin ayet ve hadislerden ilham alıp kendi kültür ve medeniyetini inşa ettiklerini ifade etmiştir.*

Kitap; önsöz, giriş, üç bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. “Giriş” bölümünde Hadis ve Sünnetin öneminden, hadislerin toplumun kültürünü etkilediğinden, kültürün de hadislerin anlaşılmasını etkilediğinden bahsedilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili daha önce yapılmış önemli çalışmalara kısaca yer verilmiştir (s. 13-

14).

“Kavramsal Çerçeve” adlı birinci bölümde, eserin temel kavramları olan, hadis, sünnet ve kültür kelimelerinin tanımları yapılarak kısa bilgiler verilmiş; din, kültür ve hadisin birbirleriyle olan ilişkileri açıklanarak çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur (s. 19-28).

“Din, Kültür ve Hadis İlişkisi” başlığı altında, “Din-kültür ilişkisi”, “Hadis-kültür ilişkisi” ve “Hadisin kültürleşmesi-kültürün hadisleşmesi” gibi konulara yer verilmiştir. Bu bölümde, genel olarak ifade edecek olursak; kültürün toplumda canlı bir şekilde yaşamını sürdürdüğü, özellikle dinden ve diğer toplumsal etkenlerden etkilendiği, aynı zamanda bunları etkilediği ifade edilmiştir. Ancak, din ve kültürün birbirinden ayırt edilmesi gerektiği, dinin kültürleşmesi veya kültürün dinleşmesi olgularının doğru olmadığı belirtilmektedir. Hadislerin de zamanla kültüre dönüşmesinin veyahut toplumda yer alan bir kültürün zamanla hadisleşmesinin olumsuz etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu etkileşimleri önlemek için de Müslüman kültürün oluşmasında ana faktörlerden biri olan hadislerin yeniden okunması, dini, Kur’ân’a ve sünnete dayalı hale getirerek asliyetinin muhafaza edilmesi, tevhid inancının saf yapısının korunarak, inancın Müslümanlara verdiği potansiyel gücün yeniden ortaya konulup, böylece dinin bütünüyle kültürleşmekten korunması gerektiği anlatılmaktadır (s. 28-44).

“Türk Kültürünün Hadis Kaynakları” adlı ikinci bölümde ise, Türk kültürünü etkileyen belli başlı hadis kaynakları kısaca tanıtılmıştır. “Hadis Kaynakları” başlığı altında, başta Kütüb-i Sitte olmak üzere, Şihâbu’l-Ahbâr ve Müsnedü’ş-Şihâb, Nisâbu’l-Ahbâr, Firdevsü’l-Ahbâr, Şemâil-i Şerif, Siyer-i Nebiler, Megâziler, Delâilü’n-Nübüvve, el-Câmiu’s-Sağîr, Mesâbîhu’s-Sünne, Mişkâtü’l-Mesâbîh ve Şifâü’ş-Şerif; “Popüler Kitaplar” başlığı altında ise, Kûtu’l-Kulûb, İhyâu Ulumi’d-Dîn, Muhammediyye, Envâru’l-Âşîkîn, Müzekki’n-Nüfûs, Delâilü’l-Hayrât, Kara Dâvud, Tenbihü’l-Gâfilin ve et-Tarîkatü’l-Muhammediyye gibi muhtelif kaynak kitaplar ve yazar-

ları hakkında genel bilgiler verilmiştir (s. 47-77).

“Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Hadis” adlı üçüncü bölüm, çalışmanın asıl amacını oluşturan konulardan teşekkül etmektedir. Öncelikle, Sevgili Peygamberimiz (sav)’in temel vasıfları genel hatlarıyla aktarılmıştır. Daha sonra, “Türk Kültürünün İlk Yazılı Kaynakları ve Hadis” başlığı altında, Türklerin kültürel hayatında hadislerin yansımalarının ilk örneklerinden olan, Yusuf Has Hacip ve Kutadgu Bilig, Edip Ahmet Yükneci ve Atabetü’l-Hakâyık, Ahmed Yesevî ve Dîvân-ı Hikmet adlı meşhur eserler yazarlarıyla birlikte kısaca tanıtılmış, hadislerin bu eserler ve yazarları üzerindeki etkileri örneklerle anlatılmıştır. Meselâ, Atabetü’l-Hakâyık’ta geçen ve “İslâm garip idi, tekrar garip oldu.” anlamına gelen, “*Garib erdi İslâm garib soldi baz.*” ifadesiyle, Hz. Peygamber’in; “*İslâm garip başladı ve başladığı gibi garipliğe dönecektir. Gariplere ne mutlu.*”<sup>1</sup> hadisine atıf yapıldığı örnek olarak gösterilmektedir (s. 81-92).

“Türk Kültür ve Medeniyetinde Hadis ve Sünnet” başlığı altında ise, öncelikle Türk mimari unsurlarında kullanılan metinlerin, genellikle ayetler, hadisler, kelâm-ı kibarlar, dini içerikli kaside ve şiirler olduğu saptanmıştır. Daha sonra hadis ve sünnetin, kitâbeler, camiler, medreseler, türbeler, mezar taşları, çeşmeler ve dârüş-şifalar gibi mimari unsurlarda; minyatür-gravür sanatı, yazı sanatı (hat) gibi sanat dallarında; na‘t, hilye, mevlid, esmâ-i nebîler gibi Hz. Peygamber’i konu edinen edebî türlerde; “Kırk Hadis” konulu çalışmalarda; kaside, ilahi, tevşih, mi‘râciyye ve salâ (salât, salavât) gibi musiki formlarında; atasözleri ve deyimler üzerindeki tesirlerinde; misafir ağırlama, misafir uğurlama, mezarlıkların ağaçlandırılması, “sünnet” kelimesinin toplumda kullanım alanları, adab-ı muâşerât, Peygamberimiz (sav)’in kabrini ziyaret ve komşuluk ilişkileri vb. yaşamımızın içinde yer alan sosyo-kültürel hayattaki yansımaları ortaya konulmuş, Müslüman Türk kültürünün Hz. Peygamber’in hadisleriyle nasıl şekillenip özümsemiği örnekleriyle okuy-

---

<sup>1</sup> Müslim, *İmân*, 232.

cuya sunulmuştur. Örneğin, “komşuda pişer bize de düşer”, “komşu komşunun külüne muhtaçtır” gibi, kültürümüze ait atasözlerinin, Peygamberimiz’den nakledilen; “Allah katında komşuların en hayırlısı komşularına en çok iyilik eden kimsedir.”<sup>2</sup> hadisinden ve benzeri hadislerden birer yansıma olduğu ifade edilmektedir (s. 93-184). Ayrıca, burada yer alan örneklerin fotoğraflarıyla birlikte verilmesi çalışmaya ayrı bir zenginlik ve güzellik katmıştır, diyebiliriz.

Kitabın sonuç kısmında, yazar, çalışmanın genel bir değerlendirmesini yapmış, Türklerin Peygamber sevgisinin tezahürlerini sosyo-kültürel hayatlarının her alanında gösterdiklerini, aynı zamanda kullanılan hadislerin rastgele değil, yüksek bir şuurla ve mekânın işlevselliğine uygun olmasına dikkat edildiğini belirtmiştir. Türk kültürünü etkileyen hadis kaynaklarından, çoğunlukla, Deylemî’nin “Firdevsü’l-Ahbâr” adlı eserinin kullanıldığı sonucuna varan Tuğlu, temel hadis kitapları dışındaki kaynaklarda zikredilen hadislerin önemli bir bölümünün Hz. Peygamber’e ait olmayan uydurma rivayetlerden oluştuğunu, bu rivayetler içerisinde ibadet ve inanca ait olmayanların kültürün bir parçası olarak kabul edilmesi gerektiğini, ancak İslâm Dini’nin temel ilkelerine ve akla aykırı olanların ise reddedilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Örneğin yazar, konuyla ilgili olarak bazı türbe ve tekkelerde yer alan, “Bir işte kararsızlığa düşerseniz, kabir ehlinden yardım isteyiniz”<sup>3</sup> anlamındaki rivayeti zikretmiş ve bu sözün Hz. Peygamber’e ait olmadığını belirtmiştir. Daha sonra, eserin kapasitesinin artma ihtimalinden dolayı ele alamadığı konuları maddeler halinde sıralayan yazar, bu konuların başka araştırmacılar tarafından titizlikle çalışılması gerektiğinin önemine vurgu yapmıştır (s. 185-189).

Tanıtımını yaptığımız kitap, kültürümüzde hadisin yerini genel hatlarıyla tespit ederek ortaya koyması yönünden alanda önemli bir boşluğu doldurmuştur, diyebiliriz. Çalışmada, Hadis-i Şeriflerin

<sup>2</sup> Tirmizî, *Birr*, 28.

<sup>3</sup> Aliyyü’l-Kârî, Ali b. Muhammed Ebu’l-Hasan Nureddin el-Herevî, *Mirkâtü’l-Mefâtiḥ Şerhu Mişkâtü’l-Mesâbih* (Beyrut: Lübnan: Dâru’l-Fikr, 1422/2002.), 4: 1259.

toplumsal hayatımızda ve kültürümüzdeki izleri sürülerek, nasıl canlı bir şekilde yaşadığı gözler önüne serilmiş ve okuyucuda bir bilinç uyandırılmaya çalışılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalar için de diğer araştırmacılara bir yol açmıştır. Kıymetli bir emeğin ürünü olduğuna inandığımız eserden, ilim çevreleri ve halkımızın istifade edeceğine inanıyoruz.